

ແພອີໄປ່ ຫລື ຕ້າຂາວມ້າ

ອາຈານອົງ ບຸນທົງ ຄົມມະນາຊ ເລີ່ມຂຍາຍບົດຂຽນຂອງ ພ. ພວງສະບາ

ເມື່ອເວົ້າເຖິງ "ແພອີໄປ່" "ຕ້າຂາວມ້າ" ຫລື "ຕ້າຂາວມ້າ" ຄົນລາວແຕ່ເຫນືອຮອດໃຕ້ ນັບແຕ່ນ້ອຍ ເຖິງໃຫຍ່ ນັບແຕ່ຄົນຢ່າງ ນຳຖຸນິນ ໄປຫາພໍ່ຄ້າຊາວຂາຍ ເສດຖີ ມີສິ່ງ ແລະ ໂດຍສະເພາະ ກໍ່ ແມ່ນຊາວໄຮ່ ຊາວນາ ຕ່າງກໍ່ຮູ້ຈັກດີ.

ກະຈັ່ງວ່າແພອີໄປ່ມີຫລາຍຊື່ຫລາຍສຽງຮຽກເອີ້ນກັນແຕກ ຕ່າງໄປ ແຕ່ລະທ້ອງຖິ່ນ ມັນກໍ່ຫາກ ແມ່ນ ຕ້າອັນດຽວກັນ ບາງທ້ອງ ຖິ່ນກໍ່ເອີ້ນວ່າ "ຕ້າຕາໄລ້" ຫລື ຕ້າອາບນ້ຳກໍ່ວ່າໄປໃຫ້ວ່າທ້ອງຖິ່ນໃດ ມັກ ເອີ້ນ ແນວໃດກໍ່ຕາມໃຈທ້ອງຖິ່ນນັ້ນວ່າຊັ້ນສາ.

"ແພອີໄປ່" ມີມາຄູ່ກັບຄົນລາວ ເທິງນານ ປານໃດແຕ່ເບິ່ງໃດ? ຄຳຖາມນີ້ຖາມງ່າຍ ແຕ່ຫາກ ວ່າຕອບ ຍາກ ກໍ່ຍ້ອນວ່າບໍ່ມີ ນັກຄົ້ນ ຄ້ວາໂບຮານຄະດີ ຕັ້ງໃດ ບັນທຶກເປັນຂໍ້ມູນເອົາໄວ້ຢ່າງຄັກແນ່ ມັນກໍ່ ບໍ່ຄື ກັນກັບ ນັກປະດິດຄິດສ້າງ ສມັຍໃຫມ່ຄື ກັນກັບ Pasteur, Newton, Honda, Suzuki ແລະ ອື່ນໆ ທີ່ຈາຣືກຊື່ຂອງ ເພິ່ນໄວ້ ໃນການປະດິດຄິດຄົ້ນ ຕ່າງໆ.

ສ່ວນຫລາຍກໍ່ມັກຈະຕອບ ແບບກຳປັ້ນທຸບດິນ ວ່າ ແພອີໄປ່ ເກີດມາຄູ່ກັນກັບ ຄົນລາວແຕ່ສມັຍ ປູ່ສັງ ກະສາຍ່າສັງກະສີ ແລະ ຄູ່ຄອງພົວພັນກັບການດຳຣົງ ຊີວິດຂອງຄົນລາວຕລອດມາຈົນເທົ່າ ທຸກວັນນີ້. ຖ້າຈະ ວ່າໄປແລ້ວ ຄົນລາວແຕ່ ສມັຍໃດໆມາ ກໍ່ມີພູມປັນ ຍາ ໃນການຍືບປັກຖຸກຮ້ອຍສາມາດສ້າງສາ ເຄື່ອງນຸ່ງ ຂອງຖືເປັນ

ເອກກະລັກ ຂອງໂຕເອງ ນອກຈາກເຄື່ອງ ໄມ້ເຄື່ອງມືໃນການ ດຳຣົງຊີບ ເຊັ່ນວ່າ ຂ້ອງ ໄຊກະດັງກະຕ່າແລະອື່ນໆອີກໃນການດັກ ສັດຫາປູ່ຫາປາຕລອດທັງອຸປະກອນທຸ່ນແຮງໃນການ ເຮັດໄຮ່ ໃສ່ນາ.

ຢູ່ໃນຫນັງສືວັນນະຄະດີຫລືຫນັງສືຕູກຫນັງສືທັມເຮືອງສຳ ຄັນສຳຄັນ ກໍ່ບໍ່ເຫັນຊິໄດ້ກ່າວ ຖືງເຮືອງແພອີໄປ່ເປັນກະບະກະບວນ ມີແຕ່ຢູ່ໃນ ກາບປູ່ສອນ ຫລານກ່າວໄວ້ຫນ້ອຍໜຶ່ງວ່າ "ໄດ້ເມັຍດີຕົວ ນຸ່ງຕ້າໃຫມ່" ກະແປວ່າ ໄດ້ເມັຍຄ້ານ ຕົວນຸ່ງຕ້າເກົ່າ ຕ້າຂາວອີ່ຫຍັງ ທຳນອງນີ້. ແນວໃດກໍ່ຕາມ ແພອີໄປ່ແພຕາໄລ້ຫລືຕ້າຂາວມ້ານີ້ແມ່ນ ຕິດພັນ ກັນຄົນລາວມາຕລອດ ກ້າເວົ້າໄດ້ວ່າສມັຍກ່ອນບ້ານເມືອງ ມີການປ່ຽນ ແປງ ທຸກເຮືອນ ມີແພອີໄປ່ ບາງເຮືອນພວກຕັ້ງຊາຍ ມີກັນທຸກ ຄົນຂອງໃຕ ຂອງລາວ ແຕ່ວ່າຢູ່ໃນຊົນນະບົດ ຕັ້ງຢຶງກໍ່ມັກ ໄຊ້ ແພອີໄປ່ຄືກັນ. ເວລານີ້ ຄົນລາວຢູ່ຕ່າງ ປະເທດນັ້ນ ເຫັນແຕ່ ເພິ່ນ ມີຄົມໄຊ້ ແພບ່ຽງ ເປັນຕ້າ ໃຫມ ເວລາໄປເຮັດບຸນຫລືພິທີທາງ ສາສນາ ທໍ່ນັ້ນ.

ແພອີໄປ່ ຂອງລາວເປັນລັກສະນະສີ່ຫລ່ຽມອ່າວ ໃຫຍ່ແດ່ ຈັກຫນ່ອຍ ສ່ວນແພອີໄປ່ ຂອງຂຸເມັນກໍ່ມີຄືກັນແຕ່ຕາມັນນ້ອຍກວ່າ ແລະເປັນຕ້າ ສ່ວນຫລາຍ ກໍ່ນ້ອຍ ຄື ກັນ ກອງທັບປົດປ່ອຍຂຸເມັນ ແດງ ແຈກຕ້າ ຂະມ້າໃຫ້ແກ່ ທະຫານຂອງເພິ່ນເອົາໄປໃຊ້ ຄຽນຄໍ.

ເມື່ອເອົາຕ້າຂາວມ້າ ຂອງລາວ ກັບຂອງຂຸເມັນ ມາວາງ ຮຽງກັນ ສາມາດ ບອກໄດ້ໂລດວ່າ ອັນໃດແມ່ນຂອງ ຂຸເມັນ ອັນໃດ ແມ່ນ ຂອງລາວ ! ຄຸນນະປະໂຫຍດ ຂອງຕ້າຂາວມ້າ ມີມາກມາຍ ກ່າຍກອງບໍ່ສາມາດທີ່ຈະພັດລະນາ ໄດ້ຫມົດຖ້າຈະ ເວົ້າ ສຳນວນ ມວຍຈົນສຳນັກສ້ວງວຫລິນກໍ່ຄົງຈະວ່າເປັນຕ້າສາຣະພັນມັງກອນສະທັກນຳ ຖືງຈະບໍ່ມີຜິດນັບແຕ່ ເອົາ ໂພກຫົວກັນແດດ ເຊັດເທື່ອເຊັດໄຄ ໄຊ້ ເປັນຕ້າ ອາບນ້ຳເຊັດຫນ້າຄູຂີ້ໄຄ ເອົາມານຸ່ງ ຕາງໂສ້ງ (ຕັ້ງຂຽນ) ນຸ່ງຢູ່ເຮືອນ ເວລາຮ້ອນ ນຸ່ງເລາະບ້ານ (ກະພໍມີໃຫ້ເຫັນຢູ່ ແຕ່ບໍ່ຫລາຍ) ເອົາມາ ຄຸມຫົມເວລານອນ ໃຊ້ ເປັນວີ ພັດຍຸງ ພັດເອົາລົມ ເຊັດ ມືປັດກວາດບ່ອນນຶ່ງບ່ອນນອນ ໄຊ ເປັນຫມອນຫນຸນຫົວ ຄຽນແອວ ຄຽນຫົວ ຂອດຫໍ່ເຂົ້າ ໄປກິນນຳທາງ ພົກເງິນເຮັດເປັນຫໍ່ ເວລາໄປຊື້ງົວຄວາຍ ຕາມບ້ານ ນອກຕ່າຣວດທີ່ບໍ່ມີກັບມືກໍ່ເອົາຕ້າຂາວມ້ານີ້ລະ ມັດສອກ ຕັ້ງຮ້າຍຊ າຍໂຈນ ໃຊ້ບ່ຽງເວລາໄປວັດ ໃນເວ ລາເຮັດ ບຸນເຮືອນ ຕູກແຂນສູ່ຂວັນ ໃຊ້ປູນອນ ຕູກ ເຮັດອູ່ໃຫ້ ລູກນ້ອຍ ພວກເດັກນ້ອຍ

ເຮົາປີ-ສີປີ ມັດ ເຮັດເປ ຫລືໂອນຊາ ເວລາ ຂາດແລ້ວກໍຕັດ ເອົາມາ ເຮັດ ຕ້າອ້ອມ ເຖິງຊິ ເຮົາແທ້ໆ ກໍບໍ່ຍັງມີ ປະໂຫຍດ ເອົາມາ ເຮັດຕ້າເຊ ັດມີ ຕ້າຕູເຮືອນ ຕ້າລ້າງຖ້ວຍ ບາດຊິ ສຸດທ້າຍ ກໍແມ່ນ ເອົາມາລີ້ວ ເຮັດປ້າຍຈູດ ອູດຍຸງ ຫລື ຄຽນ ໄມ້ໄປເຮັດກັນຈູ້ ໃສ່ເຮືອໄພ ຈຶ່ງຄ່ອຍ ແລ້ວ.

(ເວົ້າຄວາມຂີ້ຮ້າຍ ຕູ່ບ່າວຕູ່ສາວ ມັກຮັກກັນ ບໍ່ໄດ້ກັນ ອີກຫັກນ້ອຍໃຈມາຂ້າໂຕຕາຍລາງຄົນກໍເອົາ ແພອີໄປ ນີ້ລະ ຕູກຄໍຕາຍ).

ແຕ່ດັ່ງເດີມມາແພອີໄປ ຕ່າຂຶ້ນເອງໃຊ້ ປະຈຳ ຄອບຄົວ ຂອງເປືອກລາວ ປ້າຍກໍແມ່ນ ປ້າຍທີ່ເຂັ້ນ ເອົາເອງ ກໍກໍແມ່ນໃຊ້ ປະຈຳຄອບຄົວ ດັ່ງແບບຂອງ ແພອີໄປ ແມ່ນຕ່າງໃຫ້ເປັນຕາດຳຂາວ ຂນາດເທົ່າກັນ ຊຶ່ງ ເຂົ້າກັບ ການຕິຄວາມຫມາຍ ຂອງບາງທ້ອງຖິ່ນ ທີ່ເອີ້ນ ວ່າ ແພຕາໄລ້ ຊຶ່ງພ້ຽນ ມາຈາກ ແພຕາກາໂຮ ອັນແປວ່າ ກະດານ ຫລື ແປ້ນຫລືດິນທີ່ມີສີ່ຫລ່ຽມ ມົນທົນໃນພາສາ ປຣັ່ງ ອີກຕໍ່ຫນຶ່ງ ສ່ວນເຊິ່ງ ຕ້າທັງ ສອງເບື້ອງ ບໍ່ໄດ້ ເຮັດເປັນຕາ ແຕ່ປ່ອຍໃຫ້ເປັນ ລວງຍາວຂາວສລັບດຳ ລ່ອງ ກັນທັງສອງສັ້ນ ຍາວປະມານ ສອງຫາສາມຄືບ ສ່ວນຄວາມຍາວ ທັງຫມົດ ຂອງຕ້າ ນັ້ນປະມານນຶ່ງວາ ຄວາມກວ້າງຂອງຕ້ານັ້ນປະມານ ນຶ່ງສອກ (ຫມາຍເຫດ ມາດຕອາວັດແທກ ຂອງລາວ ນັບເອົານິ້ວມື ຫລືຂໍ້ມື, ຄືບຂອງມື, ສອກ, ແຂນ ແລະວາ ບໍ່ໄດ້ມີມາຕຖານ ເປັນແມຕຕອິກ ດັ່ງນັ້ນ ສັ້ນຍາວ ຫລຸດລົ້ນກັນ ກໍສຸດແລ້ວ ແຕ່ ແຂນຂອງ ຕູ່ແທກ)ແຕ່ກ່ອນສັງເກດ ເຫັນວ່າ ແພອີໄປ ຖືກຕ່າ ອອກມາ ເປັນ

ລາຍ ດຳຂາວ ສລັບກັນ ເປັນ ສ່ວນ ຫລາຍ ແຕ່ຕ້າ ໃຫມ່ນັ້ນ ເປັນ ສີຂາວ ສລັບສີຟ້າ. ມາ ສມັຍນີ້ ນິຍົມກັນ ສລັບສີແສດ ສີ ແດງ ສີມ່ວງກໍມີ ເປັນຫຍັງ ເພິ່ນ ຈຶ່ງມັກແຕ່ສີດຳ ສລັບຂາວ ? ອັນນີ້ກໍພໍຊ ັດ ເດົາໄດ້ວ່າ ຖ້າຈະຕ່າອອກມາເປັນສີຂາວຫມົດ ກໍຈະໄປ ຫລົງກັບ ຕ້າອາບນ້ຳປົນຂອງ ຄຽບາ ຢູ່ວັດ ດັ່ງນັ້ນ ເພື່ອປ້ອງ ກັນການໄດ້ວເຂ ກໍເລີຍມີການສລັບສີ ເກີດຂຶ້ນ. ໂດຍການ ເອົາປອຍປ້າຍໄປຍ້ອມດຳ ດ້ວຍການ ແຊ່ ນ້ຳຫມາກເກືອ ແຊ່ໄວ້ ປະມານສາມຫາເຈັດວັນ ເພື່ອ ເຂົ້ານ້ຳເຂົ້າໃນດີແລ້ວ ຈຶ່ງເອົາມາຕັ້ມອີກ ເສັດແລ້ວ ຈຶ່ງເອົາ ມາລ້າງມາໄລ ເອົາຕາກແດດ ຕຶງໄວ້ ຈົນແທ້ໆ ຈຶ່ງ ຄ່ອຍເອົາມາປັ້ນໃສ່ຫລອດລໍຖ້າ ການຕ່າ ຕໍ່ໄປ.

ຖ້າວ່າ ຢາກໄດ້ສີຟ້າກໍເອົາໄປແຊ່ຫມາກຄາມ ຫລືຢາກໄດ້ ສີແດງ ກໍເອົາໄປແຊ່ນ້ຳຄັ່ງຊຶ່ງ ມີວິທີການ ຊັບຊ້ອນ ຫລາຍຂຶ້ນ ຕອນຕື່ມອີກ ທັງນີ້ ຍ້ອນວ່າ ຫມາກເກືອຫາ ໄດ້ງ່າຍ ກວ່າຕລອດທັງສີດຳ ທົນທານ ກວ່າສີອື່ນ ແລະ ຕ້າຂະມ້າ ກໍເວົ້າໄດ້ວ່າສາມາດໄຊ້ໄດ້ ສາຣະພັດປະໂຫຍດ ດັ່ງທີ່ ກ່າວມາແລ້ວ ຈຶ່ງບໍ່ຈຳເປັນ ຈະໃຫ້ເປັນ ສີທີ່ ອວດອ້າງ ກັນກໍໄດ້ ຂໍສັງເກດອີກ ຢ່າງນຶ່ງກໍແມ່ນ ສີແສດສີແດງນັ້ນ ບໍ່ຄ່ອຍຖືກທາດ ກັບ ງົວຄວາຍປານໃດ ຖ້ານຸ່ງຕ້າ ສີແດງ ໄປກາງທົ່ງ ງົວຄວາຍເຫັນ ອາດຈະ ໄລ່ຊົນກໍມີ ກາຍເປັນ ເຄາະ ເປັນຮ້າຍຕື່ມອີກ.

ຕໍ່ມາເມື່ອບ້ານເມືອງຈະເຮັນ ການຄົມມະນາຄົມ ຄ້າຂາຍໄປມາຫາສູ່ ກັນໄດ້ສດວກ ສີຍ້ອນຕ້າ ໄດ້ນຳເຂົ້າ ມາຈຳຫນ່າຍ ເປັນຈຳນວນມາຫລາກຫລາຍ ສາຣະພັດ ບໍ່ແມ່ນແຕ່ເທົ່ານັ້ນ ຕ້າແພ ແຕ່ນແພ ທຸກສິ່ງ ທຸກຢ່າງ

ກໍຖືກນໍາເຂົ້າມາສູ່ຕລາດຮ້ານຄ້າ ບຽດບຽນ ວິຖີຊີວິດ ການດໍາເນີນຊີວິດປະຈໍາວັນ ຫັນໄປໃຊ້ ແຕ່ເງິນຄໍາເໝືອ ນໍາ ເອົາມາແລກປ່ຽນສິນຄ້າ ສໍາເລັດຮູບ ເພາະມັນງ່າຍ ແລະສດວນ. ຍັງດີແດ່ວ່າເວລານີ້ ອໍານາດ ການປົກຄອງ ຂອງລາວ ໄດ້ທໍາການຮີ້ພື້ນ ພູມປັນ ຍາການຕະຫຼົດສ້າງ ຕໍ່ແຕ່ນແພຂອງລາວ ກັບຄືນຂຶ້ນ ມາໃຫມ່ ອັນທີ່ເອີ້ນວ່າ ຈະບໍ່ເປັນຄວາມຈິງອີກ ເພາະມັນເປັນເອກກະລັກຂອງ

ຊາວລາວທີ່ສາມາດອວດອ້າງ

ຊາວໂລກຕໍ່ມາເຖິງປັດຈຸບັນນີ້ຊາວຕ່າງດ້າວທີ່ ຍອມຈ່າຍເງິນຄ່າເຮືອບິນ ຂ້າມນໍ້າຂ້າມທະເລໄປທ່ຽວ ເມືອງລາວ ຍ້ອນຢາກເຫັນທັມມະຊາດທີ່ສວຍງາມ ແລະ ບໍ່ຄືສຸດ ທີ່ສະພາບແວດລ້ອມ ຍັງບໍ່ທັນຖືກທໍາລາຍຈາກ ເທກໂນໂລຈີທັນສັມຍ ພ້ອມດຽວກັນ ເຂົາເຈົ້າກໍໄດ້ເຫັນວິ ຖີຊ ວິດການດໍາເນີນຊີວິດປະຈໍາວັນຂອງຄົນລາວ ສິ່ງນຶ່ງ ໃນນັ້ນກໍແມ່ນ ການຕໍ່ແຕ່ນແພ.

ຂ້າພະເຈົ້າຂໍວິງອອນຕໍ່ ພໍ່ແມ່ ພີ່ນ້ອງຊາວລາວ ໃນຕ່າງແດນໄດ້ຊ່ວຍກັນ ປະດັບປະຄອງ ສິລປະວັທນະ ທັມລາວ ດ້ວຍການບອກສອນ ແກ່ລູກຫລານຕັ້ງເກີດໃຫມ່ ໃຫຍ່ລຸນແລະນຶ່ງໃນນັ້ນ ກໍແມ່ນການທໍາຄວາມຮູ້ ຄວາມ ເຂົ້າໃຈກັບ ແພອີໄປ້ ຫລື ຕ້າຂະມ້າຍ້ອນຢ້ານວ່າ ເພື່ອມີ ຄົນເອີ້ຍເຖິງ ຕ້າຂະມ້າ ຫລື ແພອີໄປ້ ລູກຫລານ ຂອງ ເຮົາ ຈະບໍ່ຮູ້ຊໍາວ່າ ແພອີໄປ້ ແມ່ນຫຍັງ?

ຂຽນມາເຖິງນີ້ ອັນທີ່ເລົ່າວ່າ ແພອີໄປ້ ຄຽງຄູ່ ກັບຄົນລາວເປັນເອກກະລັກ ມາແຕ່ດຶກດໍາບັນ ນັ້ນອາດ ຈະຖືກຢູ່ດອກ ແຕ່ຈະໃຫ້ວ່າຈະຄຽງຄູ່ຢູ່ກັບຄົນລາວຕໍ່ໄປ ນັ້ນ ກໍບໍ່ຮູ້ວ່າຈະໄປ ຮອດໃສ ເພາະໂລກ ນີ້ກໍາລັງ ປ່ຽນ ໄປແລະສັງຄົມລາວກໍກ້າວໄປນໍາ ຢ່າໃຫ້ເຫລືອເປັນພຽງ ແຕ່ ຄໍາເລົ່າວີໃນທີ່ສຸດ ນັ້ນເລີຍເຖາະ.

ອາຈານ ບຸນຫົງ ຄົມມະຣາຊ

**ບ້ານນ້ຳມັນຜາງນຶ່ງໃນວຽງຈັນທານ
ເດືອນ ມະກະສາ 2006**
Gas Station at a village near Vientiane
January 2006